

Max Cahner, Països Catalans

En el món casteller hi ha la figura de *l'home del darrere*, aquell que va situat just rere el baix, contra l'esquena del qual té encastat el pit i la prem amb força, mentre s'ocupa d'evitar que el castell s'obri i que, finalment, acabi fent llenya. És una peça importantíssima, però com que no pot ser vista ja que es fon sota les mans i els caps de la pinya, no té notorietat pública. Se'n coneixen des dels segons fins al pom de dalt i, fins i tot, els baixos, encara que tampoc no se'ls vegí, però se sap qui són, Als homes del darrere, en canvi, no els coneix ningú. Però sense ells no hi hauria cap castell. Max Cahner i Garcia ha estat *l'home del darrere* de la cultura catalana, durant tota la segona meitat del segle XX. Perquè és a ell a qui es troba, justament, al darrere de les iniciatives culturals més destacades que s'han produït amb visió de Països Catalans, en aquest període, de l'efecte positiu de les quals vivim encara i viurem molts d'anys.

En l'àmbit de la iniciativa privada, començà Edicions 62 amb una obra emblemàtica que tantíssim ha influït sobre tantes de les nostres generacions: *Nosaltres, els valencians*, de Joan Fuster, idea, llibre i títol que, segons confessava el mateix homenot de Sueca, eren "coses del Max". Peça clau en els primers temps de *Serra d'Or*, on l'àmbit de la nació cultural apareixia ja amb claredat, recuperà la *Revista de Catalunya* i donà l'empenta editorial inicial a *Recerques*, *Randa* i *Els Marges*, referents imprescindibles, avui encara, per a entendre la societat i la cultura en el nostre àmbit lingüístic. Parlem, doncs, de les revistes més sòlides i prestigioses de l'alta cultura catalana i que encara duren. Dirigí el pas de l'UCE cap al reconeixement acadèmic i hi portà maduresa, exigència i suport institucional, sempre amb una perspectiva clara de Països Catalans, implicant-hi universitats, diputacions, ajuntaments i, si més no, una mínima complicitat en més d'un dels nostres governs autònoms. El mateix féu com a editor

Polític i escriptor

del diari *Avui* i al Congrés de Cultura Catalana, aquest darrer la manifestació cultural participativa, plural i territorialitzada més destacada que mai no hi ha hagut de Perpinyà a Alacant. En aquest moment de desvetllament nacional que vivim, per cert, seria de gran utilitat una mirada serena als documents aprovats amb motiu d'aquell esdeveniment, en particular els relatius a l'articulació institucional dels Països Catalans.

Hi ha una faceta, però, en la biografia de Max Cahner, realment decisiva: la seva funció com a responsable de temes catalans a la *Gran Enciclopèdia Catalana*. Pot dir-se que, fins aquell moment, la mirada hegemònica i habitual sobre els Països Catalans no passava de ser una suma de visions regionals, juxtaposades i prou, des de plantejaments fets, sovint, amb més patriotisme que ciència. Amb ell, juntament amb Jordi Carbonell a la direcció de la primera etapa de l'obra, es posen els fonaments d'una nova mirada sobre la nostra realitat i, per primera vegada, els Països Catalans apareixen com a unitat d'anàlisi en absolutament tots els àmbits, des de plantejaments sòlids i documentats, fet que en permet una informació completa. Es fa, així, el salt del romanticisme llemosí, fraternal i bon tros ingenu de la Renaixença, políticament parlant, cap a una concepció moderna de la nació catalana, en el marc europeu i mediterrani, subratllant-ne els elements evidents de cohesió interna, sense defugir el seu obvi caràcter pluriregional, factor d'altra banda comú a la pràctica totalitat de nacions europees.

Max tenia amics i coneguts pertot arreu: J. Fuster i E. Climent, F. de B.

Moll, o Pere Verdaguer, a casa del qual hagué d'acollir-se en el seu exili forçat a Perpinyà, el 1964. El seu era un país fet de rostres concrets, amb cara i ulls, no tan sols acadèmic, científic o cultural, sinó construït a partir, també, de les relacions humanes, mantingudes durant tota la seva vida. La seva xarxa de coneixences personals li va fer trepitjar territori, de manera que arribà a saber els detalls més insòlits de la història o la realitat social i cultural del llogarret més inesperat, del Matarranya a Menorca, del Rosselló al Baix Segura. Des de la seva editorial, Curial, va fer també d'*home del darrere* d'un gegant de la llengua catalana com Joan Coromines, de qui va editar els monumentals *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* i *Onomasticon Cataloniae*. I no descuidà l'oportunitat de publicar *Defensa del Rosselló català*, de Pere Verdaguer; *L'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears*, de B. Colom Pastor; *El català a l'Aragó*, d'Artur Quintana; *Juli de Carsalade du Pont, bisbe de Perpinyà i defensor de Catalunya*, d'Eugeni Cortade o bé *Alacant contra València*, d'E. Rodríguez-Bernabeu. És a dir, incorporà el país sencer, amb normalitat, a l'àmbit de referències bàsiques, de manera particular en l'alta cultura.

Amb Miquel Tarradell i Miquel Sellarès, promogué el Club Ramon Muntaner al servei dels Països Catalans i fou allà on començà a posar-nos en contacte gent de diferents generacions que, més endavant, havíem de coincidir en altres aventures culturals o polítiques. Ja al govern, hi incorporà amb càrrecs de responsabilitat, com la cosa més natural del món, valencians com Miquel Vilar o balears com Aina Moll o Isidor Marí, i obrí el camí perquè altres ho continuéssim fent en el futur. I el 1987 començà les "Jornades sobre el nacionalisme català a la fi del segle XX", que durant una dècada va recórrer el país de Girona a Elx o de Vic a Ciutat de Mallorca, experiència d'on va néixer un nou discurs nacional, desacomplexat i

JORGE GENCILLO

“Max Cahner va incorporar el sentit de l'ordre i el mètode a una manera de fer tan mediterrània com ara la nostra.”

modern, protagonitzat per qui, en certa manera, feia el relleu generacional. Va ser l'àmbit on tots els accents de la llengua conviuen, des del debat i la reflexió, en un context de pluralitat i transversalitat que tant i tant va saber promoure i que sempre el caracteritzà, així dins del govern mentre fou conseller –mirar els càrrecs del seu Departament en el període de 1980-1984 impressiona per la qualitat i diversitat dels responsables escollits per ell–, com fora d'aquest en totes les altres iniciatives que també ell dirigí. Recordo, encara, el primer any de les Jornades, parlant amb Vicent Pitarch i mossèn Josep-Antoni Comes, de la revista *Saó*, parlant a Tarragona, camí de Vic, on va començar a caminar aquell projecte. Joan F. Mira, Damià Pons, Vicent

Soler, Aina Moll, Ramon Lapiedra, Isidor Marí, Josep M. Llompart, Jaume Pérez Muntaner, Gaspar Jaén, Rafael Xambó, Òscar Ribas, Joan-Carles Martí, Enric Morera, Pasqual Mollà, Antoni Mir, Eliseu Climent, són alguns dels noms que, com a ponents o assistents, van anar sent habituals a les Jornades. Recordo que a mi m'encarregà ponències com ara “Països Catalans: àmbit lingüístic i projecte polític nacional”, “Els Països Catalans com a univers simbòlic” o “Països Catalans, sistema de partits i articulació nacional i regional”, entre més.

Max Cahner va incorporar el sentit de l'ordre i el mètode a una manera de fer tan mediterrània com la nostra. Va ser més intel·lectual que polític, més nacional que nacionalista, més

pràctic i organitzador que no pas teòric. I va aportar rigor, mètode i maduresa a la idea de Països Catalans, lluny de romanalles carrinclones, sobre la base de la feina ben feta i la mirada ampla, inclusiva. Ens demostrà que aquests eren possibles en el terreny de la cultura i la llengua, perquè sense la totalitat dels Països Catalans no eren possibles ni l'una ni l'altra. A nosaltres ens correspon de continuar treballant-hi i és a les nostres mans demostrar que, si volem, la nació cultural també pot esdevenir política. Quatre dècades després de l'efervescència nacional, de Països Catalans, viscuda a la fi del franquisme, hi podem tornar de nou. L'ombra de Max Cahner és, feliçment, allargada.

pcrovira@tinet.cat